

KIRJALLINEN KYSYMYS 1118/2013 vp

Alaikäisten tupakoinnin vähentäminen

Eduskunnan puhemiehelle

Tupakointi aiheuttaa Suomessa vuosittain yli 5 000 ihmisen kuoleman ja vammauttaa vielä useampia. Lapsuusvuosien aikana tapahtunut vähäinenkin tupakointi tuottaa elimistölle pysyviä vaurioita. Tupakkatauteihin kuolevat henkilöt ovat miltei poikkeuksetta (95—98 %) aloittaneet polttamisen alaikäisinä. Nämä ihmiset menettävät elämästään keskimäärin 22 vuotta.

Vaikka Suomessa tupakoidaan keskimäärin vähemmän kuin EU-maissa yleisesti, silti Suomessakin aikuisväestöstä päivittäin tupakoi yhä noin viidesosa. Tämän lisäksi noin 7 prosenttia tupakoi satunnaisesti. Nuorista, 16—18-vuotiaista, noin joka neljäs polttaa tupakkaa päivittäin. Lisäksi arviolta noin 12 prosenttia tätä nuoremista on aloittanut tupakoinnin. Tupakointi on yleisintä alimmissa sosioekonomisissa ryhmissä. Pienituloisesta ja vähän koulutetusta väestönosasta yhä joka toinen polttaa tupakkaa, kun ylimmissä tuloluokissa vain joka kymmenes tupakoi. Tupakointi on yksi erittäin merkittävä sosioekonomisten terveyserojen tekijä.

Tupakoinnista aiheutuu Suomessa vuosittain noin 1,2 miljoonaa sairauspoissaolopäivää. Lääkärissäkäyntejä on noin 600 000 ja yleissairaalan hoitopäiviä on yli 220 000. Lääkäriliitto arvioi, että tupakoinnista aiheutuva sairaalahoido vaatii 770—1 030 potilaspaikkaa vuoden ympäri. Näin ollen tupakkasairauksien hoito sitoo vuoden aikana yhden suuren keskussairaalan verran sairaansijoja.

Tupakoinnista aiheutuvien kokonaiskustannusten arvioiminen on toki monimutkaista. To-

dellisia kustannuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun muassa ehkäisy-, diagnosointi- ja hoito- sekä kuntoutuskustannukset, sairauspoissaolot, työkyvyttömyys ja varhaisista kuolemista aiheutuneet kustannukset. Maailmanpankin tekemän laskelman mukaan terveydenhuollon kokonaiskustannuksista jopa 6—15 prosenttia johtuu yksinomaan tupakoinnin aiheuttamista sairauksista. Tupakoinnista aiheutuvien sairauksien ja tupakoinnin pahentamien sairauksien kustannusten arvioidaan Suomessa olevan lähes kaksi miljardia euroa vuodessa.

Tupakoinnin haittoja ei kuitenkaan voida ajatella vain taloudellisesta näkökulmasta. Sairastumiseen liittyy aina potilaan ja hänen läheistensä inhimillistä kärsimystä, eikä sitä pystytä mittaamaan rahassa. Jokaisen ihmisen elämä on arvokas, ja yhteiskunnalla on perusvelvollisuus suojella ja edistää terveyttä.

Tämän vuoksi on yhteiskunnallisesti ja inhimillisesti oleellista keskittyä tupakkasairauksien ehkäisyyn ja vähentämiseen. Tupakkatautien ehkäisyssä keskeistä on puuttua juuri lasten ja nuorten tupakointiin, jolloin tulevaisuudessa on mahdollista olla ikäluokkia, joissa vain niukka osa väestöstä tupakoi.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä vähentääkseen alaikäisten tupakoin-

*tia ja vähentääkseen tupakkatuotteiden
välittämistä alaikäisille?*

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2013

Merja Kuusisto /sd
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Hanna Tainio /sd

Sanna Lauslahti /kok
Hanna Mäntylä /ps
Eeva-Johanna Eloranta /sd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Merja Kuusiston /sd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 1118/2013 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä vähentääkseen alaikäisten tupakointia ja vähentääkseen tupakkatuotteiden välittämistä alaikäisille?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Tupakkalain (693/1976) tavoitteena on vuodesta 2010 lähtien ollut tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Suomi siirtyi näin ensimmäisenä maailmassa virallisesti vähentämispolitiikasta lopettamispolitiikkaan. Tupakkalakia muutettiin tuolloin monilta muiltakin osin, tarkoituksena suojella erityisesti lapsia ja nuoria tupakkatuotteiden käytöltä.

Tupakkatuotteiden esilläpitokielto vähittäismyyntipisteissä tuli voimaan vuoden 2012 alusta. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan vuosien 2011 ja 2013 välisenä aikana alaikäisten tupakkaostot kaupoista, kioskeista ja huoltamoilta vähenivät. Tähän myönteiseen tulokseen on todennäköisesti vaikuttanut esilläpitokiellon lisäksi Päivittäistavarakauppa ry:n antama ohje ikärajojen aiempaa kattavammasta tarkastamisesta. Edelleen kuitenkin joka viides 16-vuotias päivittään tupakoiva ostaa tupakkaa kaupasta. Ensimmäisistä tulisi huolehtia siitä, että nykyisiä säädöksiä noudatettaisiin paremmin.

Tupakkalaissa kielletään myös tupakkatuotteiden välittäminen alle 18-vuotiaille. Nuorten terveystapatutkimuksen 2013 mukaan tupakkaa välittivät yleisimmin kaverit. Noin joka kolmas päivittään tupakoiva ilmoitti myös jonkun muun ai-

kuisen kuin vanhemman hankkineen heille tupakkaa. Aikuisten aktiivinen puuttuminen välistystoimintaan on tärkeä keino tupakoinnin ehkäisyssä.

Tupakkalain mukaan Valvira ohjaa aluehallintovirastoja ja kuntia niille tupakkalain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Valviran valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ohjaa kuntien tupakkalain valvontaa sekä edistää valvonnan suunnitelmallisuutta ja laatua. Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Suomen tupakkalainsäädäntö on kehittynyt pitkälle ja tulokset ovat olleet kokonaisuutena onnistuneita. Suomalaisten aikuisten ja nuorten tupakointi on vähentynyt. Esimerkiksi tänä vuonna 14–18-vuotiaista nuorista tupakoi päivittäin 12 prosenttia kun vielä vuosituhannen alussa saman ikäisistä 25 prosenttia tupakoi päivittäin. Silti Suomessa on edelleen liikaa tupakoivia. Tupakointia ei voida vähentää merkittävästi millään yksittäisellä keinolla, vaan siihen tarvitaan erilaisia toisiaan tukevia asioita.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on hallitusohjelman mukaisesti valmisteilla tupakkapoliittinen toimenpideohjelma tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi. Toimenpideohjelmassa linjataan keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet, joilla päästään asteittain tupakkatuotteiden käytön loppumiseen Suomessa. Ohjelmassa esitetään lainsäädännöllisten uudistusten lisäksi keinoja muun muassa nuorten tupakoinnin aloittamisen ehkäisemiseksi, tupakoinnin lopettamiseksi sekä savuttoman kulttuurin vahvistamiseksi.

Tupakka on vahvasti esillä myös kansainvälisesti. EU:n uudistettavana olevan tupakkatuote-

direktiivin (2001/37/EY) tavoitteena on erityisesti suojella lapsia ja nuoria tupakalta. Direktiivistä on tarkoitus päästä sopuun vielä vuoden 2013 aikana. Toteutuessaan direktiivi tiukentaa myös Suomen tupakkalakia entisestään.

Direktiivin lisäksi Suomen tupakkalainsäädäntöön vaikuttaa WHO:n tupakoinnin torjuntaa koskeva puitesopimus (FCTC). Suomi allekirjoitti 25.9.2013 puitesopimukseen liittyvän lisäpöytäkirjan, jolla on tarkoitus estää tupakkatuotteiden laitonta kauppaa.

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2013

Peruspalveluministeri Susanna Huovinen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 1118/2013 rd undertecknat av riksdagsledamot Merja Kuusisto /sd m.fl.:

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att minska tobaksrökningen bland minderåriga och för att minska förmedlingen av tobaksprodukter till minderåriga?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Sedan 2010 har syftet med tobakslagen (693/1976) varit att användningen av tobaksprodukter ska upphöra. Genom den ändringen av tobakslagen blev Finland det första land i världen som officiellt övergick från en reduceringspolitik till en upphörandepolitik. Tobakslagen ändrades då också på många andra sätt för att skydda i synnerhet barn och unga från att använda tobaksprodukter.

Ett förbud mot att hålla tobaksprodukter synliga i detaljhandeln trädde i kraft i början av år 2012. Enligt undersökningen om hälsovanor bland unga minskade de minderårigas tobaksinköp i butikerna, kioskerna och servicestationerna under perioden 2011—2013. En annan bidragande orsak till det positiva resultatet är utöver förbudet mot synlighållande sannolikt Finlands Dagligvaruhandel rf:s instruktion om mera övergripande kontroll av åldersgränserna än tidigare. Fortfarande köper dock var femte rökare under 16 år tobak i butikerna. Det gäller därför i första hand att se till att de nuvarande bestämmelserna iakttas allt bättre.

I tobakslagen förbjuds även förmedling av tobaksprodukter till dem som inte har fyllt 18 år.

Enligt undersökningen om hälsovanor bland unga 2013 var det oftast kompisar som förmedlade tobak. Ungefär var tredje av dem som röker dagligen uppgav att också någon annan vuxen än en förälder hade försett dem med tobak. De vuxnas aktiva ingripande mot förmedlingsverksamheten är ett viktigt sätt att förebygga tobaksrökning.

Enligt tobakslagen ska Valvira styra regionförvaltningsverken och kommunerna i deras skötsel av de uppgifter som med stöd av tobakslagen ankommer på dem. Valvira:s riksprogram för övervakningen av tobakslagen (det riksomfattande tillsynsprogrammet) styr kommunernas tillsyn över efterlevnaden av tobakslagen och främjar planmässigheten och kvaliteten hos övervakningen. Kommunen ska för regelbunden tillsyn utarbeta och godkänna en plan för övervakningen av tobakslagen (kommunal tillsynsplan) så att tillsynen är av hög kvalitet och regelbunden samt förebygger sanitära olägenheter.

Tobakslagstiftningen i Finland är välutvecklad och resultaten har på det hela tagit varit framgångsrika. Tobaksrökningen har minskat bland vuxna och unga i Finland. Exempelvis i år röker 12 procent av 14—18-åringarna dagligen. I början av millenniet rökte däremot fortfarande 25 procent av samma åldersgrupp dagligen. Det finns trots allt fortfarande alltför många som röker i Finland. Det finns inte någon enskild metod för att minska tobaksrökningen i betydande grad, utan det behövs olika insatser som stöttar varandra.

Social- och hälsovårdsministeriet bereder i enlighet med regeringsprogrammet ett tobakspolitiskt åtgärdsprogram för att nå syftet med tobakslagen. I åtgärdsprogrammet linjerar man de centrala målen och åtgärderna för att successivt

nå ett slut på användningen av tobaksprodukter. I programmet framförs förutom lagstiftningsreformer även metoder för att bland annat förebygga att unga börjar röka, få slut på tobaksrökningen och förstärka en rökfri kultur.

Tobak står högt på dagordningen även internationellt. Syftet med revideringen av EU:s direktiv 2001/37/EG om tobaksprodukter är i synnerhet att skydda barn och unga från tobak. Avsikten är att samförstånd om direktivet ska nås ännu

under 2013. Om direktivet blir verklighet kommer det att innebära att också tobakslagen i Finland skärps ytterligare.

Tobakslagstiftningen i Finland påverkas förutom av direktivet också av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll (FCTC). Den 25 september 2013 undertecknade Finland det tilläggsprotokoll till ramkonventionen som syftar till att förhindra olaglig handel med tobaksprodukter.

Helsingfors den 19 december 2013

Omsorgsminister Susanna Huovinen